

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชน ในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี

¹ ผู้นิพนธ์ประสานงาน โทรศัพท์ 09-4212-1770 อีเมล : nampong_005@hotmail.com
รับเมื่อ 31 สิงหาคม 2561 ตอรับเมื่อ 3 มีนาคม 2562 DOI:10.14416/j.faa.2019.08.006

น้ำผึ้ง นานนท์¹
จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์²

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี จำนวน 267 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุที่มีตัวแปรหุ่น (Multiple Regression Analysis with Dummy Variable) ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับดีมาก มีความตระหนักในคุณค่าของการส่งเสริมและรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก แต่มีพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลโดยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านของพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ด้านการใช้ที่ยั่งยืน และด้านการสงวนของหายาก ตามลำดับ ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม พบว่า ประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และความตระหนักในคุณค่าการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนเพศและระดับการศึกษาไม่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี

คำสำคัญ : พฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล ปัจจัย ชุมชน

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

Factors Affecting Behaviors on Coastal Natural Resources Conservation of People in Wat Chong Lom Community, Na Kluea Subdistrict, Banglamung District, Chon Buri Province.

¹ Corresponding Author, Tel. 09 4212 1770, E-mail : nampong_005@hotmail.com
Received 31 August 2018; Accepted 3 March 2019

Numpueng Naphan¹
Chakchai Sueprasertsith²

Abstract

The objectives of this study were 1) to study behaviors on coastal natural resources conservation and 2) to investigate factors affecting behaviors on coastal natural resources conservation of people in Wat Chong Lom community, Na Kluea subdistrict, Banglamung district, Chon Buri province. Data were gathered using a questionnaire distributed to 267 samples in the study area. Descriptive statistics were used to analyze the data, including frequency, percentage, mean, standard deviation and the hypothesis was tested using multiple regression analysis with dummy variable. The results of the study revealed that the study samples had a very good level of knowledge of coastal ecosystems and a good level of awareness of the value of supporting and conserving environmental quality. However, the overall level of coastal natural resources conservation behavior among the samples was low, with the highest level of conservation behavior for rehabilitation of degraded coastal resources, the second being sustainable consumption, and the last being conservation of rare species, respectively. Results of the investigation of the factors impacting behaviors on coastal natural resources conservation revealed that understanding of coastal ecosystems and awareness of the value of supporting and conserving environmental quality had a statistically significant impact on behaviors on coastal natural resources conservation of people in Wat Chong Lom community, Na Kluea subdistrict, Banglamung district, Chon Buri province with the level of statistical significance set at .01. Sex and level of education had no statistically significant impact on conservation behaviors in the study population.

Keywords : Behaviors on Coastal Natural Resource Conservation, Factors, Community.

¹ Graduate student in Master of Public Administration, Graduate School of Public Administration, Burapha University, Thailand

² Lecturer, Graduate School of Public Administration, Burapha University, Thailand

1. บทนำ

ทะเลและชายฝั่ง เป็นแหล่งผลิตปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ อีกหลายชนิดที่เป็นอาหารของคนไทยแหล่งใหญ่แหล่งหนึ่งแล้ว ยังเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลายและมีคุณค่ามากมาย แต่ในปัจจุบันแหล่งทรัพยากรชายฝั่งของทะเลไทยเสื่อมโทรมอย่างมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทะเลเป็นแหล่งสุดท้ายที่ของเสียจากแหล่งต่างๆ ซึ่งถูกพัดตามลำน้ำแล้วสะสมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณอ่าวไทย ซึ่งมีแม่น้ำที่สำคัญถึงสี่สายไหลไปรวมกันคือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำบางปะกง และยังมีสาเหตุสำคัญมาจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วบริเวณชายฝั่ง โดยเฉพาะชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยโดยไม่คำนึงถึงความเสื่อมโทรมที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางทะเล น้ำทะเลเสื่อมคุณภาพ และยิ่งสร้างความเสียหายต่อพืชและสัตว์ที่อยู่อาศัยในทะเลและบริเวณชายฝั่ง และความเสียหายที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลย้อนกลับมายังมนุษย์ทั้งผลกระทบด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว ภาวะสุขภาพ ตลอดจนความขัดแย้งทางสังคม เป็นต้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2560)

ชุมชน โดยเฉพาะบริเวณชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำที่มีชุมชนหนาแน่น เป็นแหล่งก่อให้เกิดมลพิษจากกิจกรรมต่างๆ ภายในบ้านเรือน ตลาดสด สำนักงาน โรงพยาบาล เช่น น้ำล้างจาน น้ำซักเสื้อผ้า ของเสียจากอาคารสำนักงานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งน้ำทิ้งดังกล่าวมีความสกปรกสูง (กรมควบคุมมลพิษ, 2560) และมีอันตรายต่อสัตว์น้ำเพราะคิดว่าเป็นอาหาร อีกทั้งขยะดังกล่าวใช้เวลาในการย่อยสลายนานของเสียที่ถูกทิ้งดังกล่าวเมื่อถูกพัดเข้าสู่ชายฝั่งจะทำให้บริเวณนั้นสกปรก เสียทัศนียภาพ และไม่เหมาะแก่การท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540) เช่นเดียวกับชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี ซึ่งแต่เดิมมีสภาพเป็นป่าชายเลนที่มีต้นโกงกางขึ้นอย่างหนาแน่น อีกทั้งมีนกน้ำหายากหลายสายพันธุ์ รวมทั้งสัตว์น้ำขนาดเล็กที่ใช้เป็นพื้นที่อนุบาล ต่อมาเมื่อจัดตั้งเมืองพัทยาในปี พ.ศ. 2521 ชุมชนวัดช่องลมได้ขยายตัวและเริ่มมีประชาชนเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่มากขึ้นเรื่อยๆ การขยายตัวของชุมชนทำให้ป่าชายเลนถูกรุกทำลาย ต้นไม้เริ่มล้มตายเพราะถูกตัดฟันเพื่อการค้า ตลอดจนจนปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น กรอบกับมีขยะบางส่วนที่ถูกพัดเข้ามาจากภายนอกชุมชนในช่วงเวลาน้ำลง ทำให้มีปริมาณขยะตกค้างเป็นจำนวนมาก เช่นเดียวกับ

ปัญหาน้ำเสียที่เกิดจากชุมชน ซึ่งไม่มีระบบบำบัดและรับน้ำเสียจากท่อระบายน้ำที่อยู่ริมถนนระบายลงสู่ชายฝั่งทะเล (คะนิง นั๊กสะกิด, สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2560) ป่าชายเลนบริเวณวัดช่องลมถือเป็นผืนป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์แหล่งสุดท้ายของเมืองพัทยา จ.ชลบุรี นั้น (MGR online, 2560) ปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรมอย่างมากจากการบุกรุกแผ้วถางลำคลองเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน โดยเฉพาะบริเวณคลองนงายบริเวณชุมชนหลังวัดช่องลม ที่มีความยาวตลอดลำคลองประมาณ 1 กิโลเมตร มีสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำแนวคลองสาธารณะถึง 117 ราย (ศูนย์ข่าวศรีราชา, 2560) อีกทั้งยังมีเศษขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ถูกทิ้งไว้เต็มแนวลำคลอง รวมถึงน้ำเน่าเสียจากการชำระล้างสิ่งสกปรกจากชุมชนที่ถูกปล่อยทิ้งลงแหล่งน้ำอย่างไม่ใส่ใจต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะพื้นที่อนุบาลสัตว์น้ำขนาดเล็ก และแหล่งเพาะพันธุ์นกหายากหลากหลายสายพันธุ์ ซึ่งอาจเข้าขั้นวิกฤติและส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อาหารหรือสูญเสียพันธุ์จากพื้นที่ไปในที่สุด จึงกล่าวได้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านชายฝั่งทะเลในชุมชนวัดช่องลมเกิดความเสื่อมโทรมเป็นอย่างมากอันเนื่องมาจากพฤติกรรมของประชาชนในชุมชนเอง (M-Thai, 2560; กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2560; MGR Online, 2560)

จากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับชุมชนวัดช่องลมข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง พฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี เป็นอย่างไร และปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี เพื่อมุ่งหวังให้ผลการศึกษาดังนี้เป็นแนวทางส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี ต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี

3. สมมติฐานการวิจัย

เพศ การศึกษา ความรู้เรื่องระบบนิเวศชายฝั่งทะเล และความตระหนักในคุณค่าการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี

4. การทบทวนวรรณกรรม

ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเล จัดเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตในทะเล ทั้งพืช สัตว์ และพวกจุลินทรีย์ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นแหล่งที่มนุษย์สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้มาก (สุกาญจน์รัตนเลิศนุสรณ์, 2550) แต่ในขณะที่เดียวกันแหล่งที่อยู่อาศัยชายฝั่งเป็นบริเวณที่ถูกรบกวนและทำลายจนความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพลดลง ทั้งยังเป็นแหล่งสะสมของเสียจากบ้านเรือน ทำให้ทรัพยากรชายฝั่งทะเลและสิ่งแวดล้อมรอบชายฝั่งได้รับผลกระทบ

เมื่อพิจารณาถึงชายฝั่งทะเล เป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างระดับน้ำลงต่ำสุดและระดับน้ำขึ้นสูงสุด โดยมีชายหาดที่เกิดขึ้นจากการสะสมของตะกอนต่างๆ ที่ไม่อัดตัวกันแน่น ซึ่งถูกพัดพามาสู่ฝั่งและรวมตัวเป็นรูปร่างลักษณะต่างๆ ทั้งนี้ชายหาดทำหน้าที่เป็นเขตแดนกั้นระหว่างทะเลกับแนวชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ รวมทั้งเป็นแหล่งพลังงานของนกและปลาทะเลหลายชนิด ดังนั้นชายฝั่งทะเลจึงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างถาวร แต่เป็นสภาพภูมิประเทศที่มีการกัดเซาะและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอหรือมีการรบกวนเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา (สุกาญจน์รัตนเลิศนุสรณ์, 2550)

เมื่อกล่าวถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเล ประกอบด้วยทรัพยากรที่สำคัญได้แก่ น้ำ ป่าชายเลน สัตว์น้ำ ดิน แร่ธาตุ ทรัพยากรปะการัง หาดทราย เกาะแก่งต่างๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันภายในระบบนิเวศที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้นหากมีการทำลายสิ่งใดสิ่งหนึ่งในระบบจะส่งผลทำลายต่อสิ่งอื่นๆ ด้วย ทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมแต่ละประเภทมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน ดังนั้นวิธีการในการอนุรักษ์จึงมีความแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติสามารถผสมผสานการอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านี้ร่วมกันได้ ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะทรัพยากรน้ำ สัตว์น้ำ ป่าชายเลน และนกในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลโดยมีรายละเอียดดังนี้

น้ำ เนื่องจากน้ำเป็นทรัพยากรที่สามารถหมุนเวียนในวัฏจักรกลับมาใช้ได้ใหม่ได้ ปัญหาของทรัพยากรน้ำจึงเป็นปัญหาด้านคุณภาพของน้ำไม่เหมาะสม โดยใช้เงินเกินความสามารถในการฟื้นตัวของระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ปัญหาด้านคุณภาพของน้ำจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและประชาชนร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเป็นสิ่งสำคัญ (สวัสดิ์ โนนสูง, 2543)

สัตว์น้ำ พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มาตรา 4 (1) ได้ให้ความหมายของสัตว์น้ำ หมายถึง สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในน้ำ หรือมีวงจรชีวิตส่วนหนึ่งอยู่ในน้ำ หรืออาศัยอยู่ในบริเวณที่น้ำท่วมถึง เช่น ปลา เต่า กระ กุ้ง ปู แมงดา สัตว์น้ำจำพวกเปลือกคลาน รวมทั้งไข่ของสัตว์น้ำ เหล่านี้ทุกชนิด สัตว์น้ำจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์น้ำจำพวกหอย รวมทั้งเปลือกหอยและมุก สัตว์น้ำจำพวกปลิงทะเล จำพวกฟองน้ำ หินปะการัง กัลปังหา และจำพวกสาหร่ายทะเล และพันธุ์ไม้น้ำอื่นๆ

ป่าชายเลน เป็นป่าที่ขึ้นอยู่ในดินเลนมีน้ำเค็มท่วมถึง ถิ่นการกระจายของป่าชนิดนี้ในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ฝั่งตะวันออก บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาและชายฝั่งทะเลทางภาคใต้ ป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศที่รวมของธาตุอาหารที่พัดลงมากับสายน้ำ เป็นที่หากินของสัตว์ทะเล ตลอดจนพรรณไม้ส่วนใหญ่มีรากค้ำยัน รากหายใจ และพวงพอน ผลของพรรณไม้เหล่านี้มีการปรับให้ลอยน้ำได้ดี และสามารถปักดินได้ง่าย ปัญหาของป่าชายเลนที่สำคัญคือ พื้นที่ป่าชายเลนมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ ซึ่งการสูญเสียป่าชายเลนเท่ากับการสูญเสียระบบนิเวศที่มีคุณค่ามหาศาล ในการเป็นแหล่งรวมของพืช สัตว์น้ำ และสัตว์บก การอนุรักษ์และการจัดการป่าชายเลน มีหลักการจัดการอยู่ 2 ประการ (สนธิ อักษรแก้ว, 2539) คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและใช้ประโยชน์จากผลผลิตป่าชายเลนในระยะยาว รวมทั้งการฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนขึ้นใหม่นอกจากนี้ต้องควบคุมและลดจำนวนกิจกรรมที่ใช้ประโยชน์โดยไม่ถูกหลักการอนุรักษ์ และนำไปสู่การทำลายทรัพยากรนกในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล นกที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลของไทย มีทั้งนกประจำถิ่น และนกอพยพย้ายถิ่นในช่วงฤดูหนาว แบ่งได้ 4 กลุ่มใหญ่ (กรมทรัพยากรทางทะเลชายฝั่ง, 2561) ได้แก่ นกป่า (Forest Birds) นกน้ำ (Water Birds) นกชายเลน (Shorebirds) และนกทะเล (Seabirds) ไม่น้อยกว่า 280 ชนิด โดยนกอพยพบางจำพวกใช้ชายฝั่งทะเลไทยเป็นจุดพักหากินและ/หรือหลบภัยจากคลื่นลมมรสุมที่รุนแรงและ/หรือ เป็นแหล่งสร้างรังวางไข่

ปัจจุบันนกหลายชนิดกำลังลดลงเนื่องจากแหล่งที่เคยอยู่อาศัยถูกทำลายหรือถูกแปรสภาพไป โดยเฉพาะพื้นที่ชายฝั่งอ่าวไทยตอนใน ส่งผลกระทบต่อนกในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เพราะนกเหล่านี้กินสัตว์หน้าดินขนาดเล็กที่อาศัยอยู่ตามหาดเลน/หาดทราย ได้แก่ ไข่เดือนทะเล ปลาว่ายอ่อน กุ้ง ปู แมลง และตัวอ่อนแมลง เป็นอาหาร ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงสภาพ หรือการพัฒนาขนาดใหญ่ในพื้นที่ดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงการไหลเวียนของน้ำทะเล หรือฝุ่นตะกอนที่อาจปนเปื้อนในระบบนิเวศหาดเลน/ หาดทราย ย่อมส่งผลต่อจำนวนประชากรของนกในระบบนิเวศชายฝั่งทะเลทั้งสิ้น (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561)

พฤติกรรมมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

เมื่อพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมต้องมีการพิจารณาลักษณะรูปแบบของการออกแบบทางกายภาพ (Physical Design) ควบคู่กันกับพฤติกรรมที่แสดงออกมาภายนอก (Overt Behavior) โดยที่พฤติกรรมที่แสดงออกมานั้น จะมีขั้นตอนของการเกิดพฤติกรรม 3 กระบวนการ (ศิริรักษา จามรมา และทิพย์วัลย์ สุรินยา, 2530) ดังนี้

กระบวนการเรียนรู้ (Perception) คือกระบวนการรับรู้ข่าวสารหรือสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อมโดยผ่านระบบประสาทซึ่งรวมถึงความรู้สึก (Sensation)

กระบวนการรู้ (Cognition) คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางจิตที่รวมการเรียนรู้ การทำ การคิด และการพัฒนา ซึ่งเป็นขบวนการทางปัญญา

กระบวนการเกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม (Spatial Behavior) คือ กระบวนการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม ซึ่งสังเกตเห็นได้จากภายนอก

กระบวนการข้างต้นนี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความสัมพันธ์ซับซ้อน ซึ่งในบางครั้งไม่สามารถแยกขั้นตอนออกมาอย่างเคร่งครัด ประกอบกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสภาพแวดล้อมนั้น ไม่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่ปรากฏจริง แต่เกิดจากจินตนาภาพ ถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อม ผ่านตัวกำหนดทางด้านมนุษย์ ประกอบด้วยอิทธิพลทางด้านสรีรวิทยา บุคลิกภาพ สังคม และวัฒนธรรม และตัวกำหนดทางสภาพแวดล้อม กายภาพ ในมิติของการส่งเสริม/ขัดขวางพฤติกรรม สภาพแวดล้อมในฐานะสิ่งเร้า ตำแหน่งแห่งที่ของสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สัมพันธ์ด้วย จนก่อให้เกิดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในที่สุด (วิลลิสท์ ทยากร, 2537 : 50) โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

ซึ่งเป็นสิ่งที่คอยค้ำจุนความเป็นอยู่ของมนุษย์ในทุกๆ ด้าน ทั้งเป็นแหล่งปัจจัยพื้นฐานเบื้องต้นในการดำรงชีวิต กำหนดการตั้งถิ่นฐานและชุมชน เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและลักษณะอาชีพ กำหนดลักษณะทางวัฒนธรรมและการเมือง เป็นต้น (ชนันภรณ์ อารีกุล และคณะ, 2560) ดังนั้นการศึกษาสิ่งแวดล้อมจะทำให้ประชาชนหรือชุมชนมีความรู้ เกิดความตระหนัก และรู้จักใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด ก่อเกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ธรรมชาติของทรัพยากรแต่ละประเภทมีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างกัน ทรัพยากรบางประเภทอาจเกิดการสูญหายหมดไปได้ ในขณะที่บางประเภทสามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้ ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรให้ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การวางแผนการจัดการหรือมาตรการการอนุรักษ์ (เกษม จันทร์แก้ว, 2543) ดังนี้

การใช้แบบยั่งยืน ทรัพยากรทุกประเภทต้องมีแผนการใช้แบบยั่งยืน (Sustainable Utilization) ซึ่งต้องวางแผนการใช้ตามสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากร พร้อมทั้งเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องกับชนิดทรัพยากร ปริมาณและช่วงเวลาการเก็บเกี่ยว/นำไปใช้ประโยชน์ ตลอดจนการกำจัด/บำบัดของเสียและมลพิษให้หมดไปหรือเหลือน้อยจนไม่มีพิษภัย

ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอาจเกิดการเสื่อมโทรม เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสม เมื่อทรัพยากร/สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจำเป็นต้องฟื้นฟูให้ดีเสียก่อน จนทรัพยากร/สิ่งแวดล้อมนั้นๆ ตั้งตัวได้จึงสามารถนำไปใช้ได้ในอนาคตต่อไป ในบางครั้งอาจใช้เวลาในการฟื้นฟูการกำจัด การบำบัด หรือการทดแทนเป็นแรมปี

การสงวนของหายาก ทรัพยากรบางชนิดเป็นสิ่งหายากหรือเกิดภาวะขาดแคลน หากปล่อยให้มีการใช้เกิดขึ้นแล้ว อาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ จำเป็นต้องสงวนหรือเก็บรักษาไว้ เพื่อเป็นแม่พันธุ์หรือเป็นตัวแบบในการผลิตให้มากขึ้น จนแน่ใจว่าได้ผลผลิตมากพอแล้ว จึงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อไปได้

สาเหตุของความเสื่อมโทรมในทรัพยากรธรรมชาติ การวิเคราะห์สาเหตุของความเสื่อมโทรมในทรัพยากรธรรมชาติมาจากหลายๆ ปัจจัย (พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยา 50 พรรษาสยามบรมราชกุมารี, 2562) ได้แก่

สาเหตุจากธรรมชาติ ปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมในทรัพยากรชายฝั่งทะเลจากธรรมชาติมีได้

หลายรูปแบบ เช่น การเกิดพายุและคลื่นลม การลดลงของระดับน้ำอย่างผิดปกติ คลื่นเปลี่ยนทิศทาง เป็นต้น

สาเหตุจากมนุษย์ กิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่บริเวณชายฝั่งนั้นเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อมทางทะเล ได้แก่ ก) น้ำเสีย ประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีผลให้มีการปล่อยน้ำเสียปริมาณมากสู่อ่าว/ชายฝั่งทะเล มากยิ่งขึ้น ข) คราบน้ำมันและน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อเกิดน้ำมันรั่วครอบคลุมพื้นที่ชายฝั่ง จะฆ่าสัตว์น้ำและเกิดการปนเปื้อนในตะกอนและน้ำบริเวณรอบๆ ส่วนน้ำเสียจากอุตสาหกรรมนั้นจะทำลายระบบนิเวศในทะเล ค) การทำลายหน้าดินจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน หรือถากถางพื้นที่ป่าทำให้ในช่วงที่ฝนตกหนัก ดินจะถูกชะล้างลงสู่ทะเลหรือเกิดการพังทลายของชายฝั่ง ง) การทำประมงมากเกินไป และการใช้เครื่องมือแบบทำลายล้าง เช่น การวางระเบิด และวางยาเบื่อปลา เป็นต้น จ) การเก็บและทำลายแนวปะการัง ฉ) ปัญหาจากการท่องเที่ยว เช่นปัญหาขยะจากการท่องเที่ยว การทำลายทรัพยากรธรรมชาติจากความไม่ตั้งใจของนักท่องเที่ยว เป็นต้น และ ช) การพัฒนาชายฝั่ง เมื่อประชากรเข้ามาใช้พื้นที่เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาแนวชายฝั่งมากขึ้นด้วย มีการนำเอากิจกรรม และสิ่งปลูกสร้างต่างๆ เข้ามาในพื้นที่ชายฝั่ง เช่น การใช้พื้นที่เพื่ออุตสาหกรรม สร้างที่อยู่อาศัย สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สนามบิน การก่อสร้างท่าเรือ การขุดลอก เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของเกษม จันทรแก้ว (2543) มากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล โดยมีมติที่พิจารณา ดังนี้ ด้านการใช้แบบยั่งยืน ด้านการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และด้านการสงวนของหายาก สำหรับการกำหนดปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล ผู้วิจัยกำหนดจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. เพศ : พรธณี บุญประกอบ (2547) พบว่า เพศหญิงมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่าเพศชาย;ธิดารัตน์ ธนานันท์ (2546) พบว่า นักเรียนเพศหญิงมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเลในระดับสูงมีสัดส่วนสูงกว่านักเรียนเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทรงพล แสงประกาย (2544) พบว่า เพศมีผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในบริเวณบึงบอระเพ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. การศึกษา : จุฑาทิพย์ ถิ่นถลาง (2558) พบว่า ระดับการศึกษาที่มีผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนในอำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05; กิตติ บุญรัตน์เนตร (2545) พบว่า ผู้ประกอบการในเขตเมืองพัทยาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมอนุรักษ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทรงพล แสงประกาย (2544) พบว่า ระดับการศึกษาที่มีผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในบริเวณบึงบอระเพ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ความรู้ เรื่องระบบนิเวศชายฝั่งทะเล : พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยา 50 พรรษาสยามบรมราชกุมารี (2562) กล่าวว่า หากคนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรทางทะเลอย่างดี เขาจะสามารถใช้ทรัพยากรทางทะเลโดยไม่ทำลายระบบนิเวศแนวปะการัง และสร้างการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแบบยั่งยืน (Ecologically Sustainable); วรารัตน์ วัฒนชนโนบล และคณะ (2553) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ต้นน้ำของชุมชนถ้ำผิง จังหวัดสุราษฎร์ธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05; กิตติ บุญรัตน์เนตร (2545) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของผู้ประกอบการในเขตเมืองพัทยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสมสกุล แอลเฟรด (2540) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชนท้องถิ่นในเกาะล้าน เมืองพัทยา ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความตระหนักในคุณค่าการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม : ประพล มลิทินจินดา (2542) และพิเชษฐ ตุ่มมล (2546) กล่าวว่า เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้วจะเกิดการรับรู้ขึ้น เมื่อเกิดการรับรู้แล้วต่อไปก็จะนำไปสู่การเกิดความเข้าใจในสิ่งเร้า นั้น และนำไปสู่การเรียนรู้เป็นขั้นต่อไป คือ มีความรู้ในสิ่งนั้น เมื่อบุคคลเกิดความรู้อแล้วจะมีผลไปสู่ความตระหนักในที่สุด ทั้งความรู้และความตระหนักจะนำไปสู่การกระทำ และพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้นๆ และสุดท้ายแล้วจะส่งผลไปสู่การแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขต

กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการช่วยลดปัญหาภาวะโลกร้อน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในชุมชนวัดช่องลม จำนวน 803 คน (สำนักบริหารการทะเบียน, กรมการปกครอง ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2559) ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้วยการใช้สูตรของ Taro Yamane (ประคองกรรณสูตร, 2538) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 จำนวน 267 คน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ย่านที่อยู่อาศัยแบ่งชั้นภูมิ (Strata) จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เรื่องระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีลักษณะคำถามแบบตอบถูกผิด (True-False Question) จำนวน 18 ข้อ ได้ค่า KR-20 เท่ากับ .758 ตอนที่ 3 แบบสอบถามความตระหนักในคุณค่าของการส่งเสริมและรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม มีลักษณะคำถามแบบมาตราวัดของลิเคิร์ต (Likert's scale) 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ ได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ .742 และตอนที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล เป็นลักษณะคำถามแบบมาตราประเมินค่า (Rating scale) 4 ระดับ จำนวน 14 ข้อ ได้ค่า Cronbach's alpha เท่ากับ .848 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ก) ศึกษาพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ข) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุที่มีตัวแปรหุ่น (Multiple Regression Analysis with Dummy Variable)

6. ผลการวิจัย

6.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 267 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61.05 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช. หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 31.84 และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ย่านติดการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเมืองพัทยา คิดเป็นร้อยละ 34.08 มีความรู้เรื่องระบบนิเวศชายฝั่งทะเลในระดับดีมาก (ตอบถูกมากกว่าร้อยละ 80) คิดเป็นร้อยละ 50.56 และมีความตระหนักในคุณค่าของการส่งเสริมและรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$, $SD=0.70$)

6.2 พฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนมีพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลโดยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.50$, $SD=0.45$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านโดยเรียงจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=2.57$, $SD=0.59$) ด้านการใช้ที่ยั่งยืน ($\bar{X}=2.56$, $SD=0.51$) และ ด้านการสงวนของหายาก ($\bar{X}=2.38$, $SD=0.60$) ตามลำดับ

6.3 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม พบว่า ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและความตระหนักในคุณค่าการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนเพศ และระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี ด้วย Multiple Regression Analysis with Dummy Variable

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล	b	SEB	Bata	t	Sig.
เพศ (หญิงเป็นกลุ่มอ้างอิง)					
ชาย	.012	.054	.013	.221	.825
ระดับการศึกษา (ปริญญาตรีและสูงกว่า เป็นกลุ่มอ้างอิง)					
ประถมศึกษา	.064	.110	.052	.585	.559
มัธยมศึกษาตอนต้น	.015	.100	.015	.148	.882
มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า	.010	.098	.011	.104	.917
อนุปริญญา/เทียบเท่าหรือสูงกว่า	.037	.110	.029	.341	.733
ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศชายฝั่งทะเล	-.074	.013	-.411	-5.882**	.000
ความตระหนักในคุณค่าการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	.218	.044	.340	4.998**	.000
<i>Constant</i>	2.657**				
<i>R</i> ²	0.143				
<i>Adjusted R</i> ²	0.120				
<i>F</i>	6.164**				
<i>SE</i>	0.423				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. การอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการวิจัยมาพิจารณากับแนวคิดและทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมนำมาอภิปรายผลในประเด็นดังต่อไปนี้

จากผลการศึกษาพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลในชุมชนวัดช่องลม พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลโดยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีพฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล ด้านการฟื้นฟูสิ่งเสื่อมโทรมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการใช้ อย่างยั่งยืนมีพฤติกรรมอนุรักษ์อยู่ในระดับมากเช่นกัน ในขณะที่ด้านการสงวนของหายากมีพฤติกรรมอนุรักษ์อยู่ในระดับน้อยซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของวารรัตน์ วัฒนธโนบล และคณะ (2553) ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยของบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านถ้ำผึ้ง จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีค่าใกล้เคียงกับผลการศึกษา

ครั้งนี้ คือ $\bar{X}=2.55$, $S.D.=0.82$ เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปค่าต่ำสุด ได้แก่ ด้านการปลูกและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{X}=2.82$, $S.D.=0.91$) ด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{X}=2.57$, $S.D.=0.77$) ด้านการสนับสนุน ($\bar{X}=2.43$, $S.D.=1.02$) และด้านป้องกันรักษาพื้นที่ต้นน้ำ ($\bar{X}=2.37$, $S.D.=0.97$) ตามลำดับ และ การศึกษาของจุฑาธิป ถิ่นกลาง (2558) ที่พบว่า พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนของครัวเรือนในอำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=10.79$, $S.D.=4.43$; เมื่อกำหนดให้พิสัยของคะแนนพฤติกรรมอยู่ระหว่าง 0-24 คะแนน) ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในชุมชนวัดช่องลม จังหวัดชลบุรี ดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล ในกิจกรรมย่อยๆ ที่ตนเองสามารถปฏิบัติได้ เช่น การไม่ตัดต้นไม้/ทิ้งขยะของเสียลงชายฝั่ง/จับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ การเก็บขยะตามลำคลองและชายฝั่ง เป็นต้น แต่กิจกรรมหลักที่อาศัยความร่วมมือของชุมชน และงบประมาณ/ทรัพยากรในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล เช่น การพูดคุย

ออกกฎและรณรงค์ในการอนุรักษ์ป่าชายเลน การปลูกป่าชายเลน การวางแผนการปลูกและใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน การเฝ้าระวังการทำลายทรัพยากรชายฝั่งทะเล เป็นต้น ประชาชนในชุมชนยังสามารถปฏิบัติได้อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอัญชัญ ตันชเทศ และคณะ (2559) ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มมอญพลัดถิ่นกระทำได้เพียงลักษณะการเป็นแรงงานหรือการรับจ้างดำเนินการต่างๆ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ในฐานะผู้ออกความคิดเห็นหรือผู้ดำเนินการหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม พบว่า ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศชายฝั่งทะเล มีผลต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสมสกุล แอลเฟรด (2540) และกิตติ บุญรัตนเนตร (2545) ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชน มีผลต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมีผลต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงลบ หรือแปรผกผัน กล่าวคือ ประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศชายฝั่งทะเลมากจะมีแนวโน้มของพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลอยู่ในระดับน้อยลงเป็นผลตามมานั้นหมายความว่า แม้ว่าประชาชนจะมีความรู้มากแต่บางครั้งในการดำเนินการในกิจกรรมบางอย่างก็ไม่สามารถเข้าร่วมปฏิบัติได้ เช่น การจัดทำแนวทางหรือการวางแผน การเฝ้าระวัง เป็นต้น ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลนั้น ประชาชนอาจจะมองว่าเป็นเรื่องของทางการหรือหน่วยงานราชการมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับวิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2548) ได้กล่าวว่าการจัดการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทั้งในระบบและนอกระบบที่ผ่านมา ประสบกับความล้มเหลวในการให้ความรู้และความเข้าใจอันถูกต้อง ไม่สามารถสร้างเสริมให้เยาวชน ประชาชนได้เกิดความตระหนักและมีพฤติกรรมในการมีส่วนร่วม ทั้งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้

นอกจากนี้ความตระหนักนั้นยังมีผลต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ทั้งนี้เนื่องมาจากทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลในพื้นที่ชุมชนนั้นมีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน ซึ่งหากไม่มีการอนุรักษ์หรือสงวนไว้ อาจส่งผลกระทบต่ออาชีพและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนนั้นโดยตรง เมื่อประชาชนรู้คุณค่าในทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล จะรู้สึกหวงแหนและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลมากขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักของประพล มลิทินจินดา (2542) และพิเชษฐ ตุ่มมล (2546) ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้วจะเกิดการรับรู้ขึ้น เมื่อเกิดการรับรู้แล้วจะนำไปสู่การเกิดความเข้าใจในสิ่งเร้านั้นและนำไปสู่การเรียนรู้เป็นขั้นต่อไป คือ มีความรู้ในสิ่งนั้น และเมื่อบุคคลเกิดความรู้อีกแล้วจะมีผลไปสู่ความตระหนัก ในที่สุดแล้วทั้งความรู้และความตระหนักก็จะนำไปสู่การกระทำและพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้นๆ และยังสอดคล้องกับสุดตมา แสงวิเชียร (2552) พบว่า ความตระหนักในการแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมในการช่วยลดปัญหาภาวะโลกร้อน

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม พบว่า เพศ และระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของประชาชนในชุมชนวัดช่องลม ต.นาเกลือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี ขัดแย้งกับกับผลการศึกษาของทรงพล แสงประกาย (2544) กิตติ บุญรัตนเนตร (2545) อิดารัตน์ ธนานันท์ (2546) พรรณี บุญประกอบ (2547) จุฑาทิพย์ ถิ่นถลาง (2558) ที่พบว่า เพศ และระดับการศึกษา มีผลต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรมีการรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีจิตสำนึกและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลในพื้นที่ เพื่อที่จะทำให้อาสาสมัครมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามา

มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาท้องถิ่นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการ/กิจกรรม โดยกำหนดช่วงเวลาการดำเนินงานให้ชัดเจน อีกทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนควรเป็นผู้ประสานงานให้ประชาชนในชุมชนร่วมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดข้อตกลงในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของชุมชนให้ยั่งยืน

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมในการรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล เช่น การจัดกิจกรรมเดินเก็บขยะชายฝั่งหรือตามชุมชน การปลูกป่าโกงกาง การทำปะการังเทียม โครงการบ้านปู เป็นต้น เพื่อเป็นการปลูกฝังเยาวชน และประชาชนในชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลจนก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล ตลอดจนเห็น ผลเสีย/ผลกระทบจากการไม่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล และ พร้อมทั้งจะลงมืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลอย่างไม่มีเงื่อนไข

8.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการศึกษาเพียงปัจจัยระดับบุคคล ยังมีปัจจัยในระดับอื่นผู้วิจัยมิได้ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยระดับชุมชน เช่น ความหนาแน่นของประชากรในชุมชน ความเป็นเมือง/ชนบทของชุมชน เป็นต้น และ ปัจจัยระดับนโยบาย/สังคม เช่น ยุทธศาสตร์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งของเมืองพัทยา การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองพัทยา นโยบายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลของรัฐบาล เป็นต้น นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ยังขาดการศึกษาในประเด็นวิธีการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมนี้ได้อย่างไร (How) และเงื่อนไขอะไรจึงจะเกิดพฤติกรรมนี้ขึ้น (What Conditions) การตอบปัญหาเชิงลึกในประเด็นข้างต้นจำเป็นต้องอาศัยวิธีวิทยาแบบผสมผสานและเป็นสหสาขาวิชา อาทิ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นต้น

9. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมควบคุมมลพิษ. (2560). เกร็ดความรู้มลพิษทางทะเล. เข้าถึงได้จาก <https://bit.ly/2XrZyNS> (1 พฤษภาคม).

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2560). สบทช.2 แจงข้อมูลกรณีข่าว “หตู่! ป้าชายเลนผืนสุดท้าย พัทยา บุกรุกที่-โกงกางเหี้ยน-ขยะเคลื่อน”. เข้าถึงได้จาก <https://bit.ly/2UgnrWZ>

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2561). คู่มือจำแนกชนิดพันธุ์ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเล และป่าชายเลน, กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : กรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

กิตติ บุญรัตน์เนตร. (2545). พฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลของผู้ประกอบการในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล.

เกษม จันทร์แก้ว. (2543). โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อม แทลมดักเบียดันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

คะนิง นักสะกิด. (2560, 17 พฤษภาคม). ประธานกรรมการชุมชนวัดช่องลม. สัมภาษณ์.

จุฑาธิป ถิ่นกลาง. (2558). ความรู้และทัศนคติของประชาชนที่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน: กรณีศึกษาอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารธรรมศาสตร์, 34(1), 103 - 121.

ชนันภรณ์ อารีกุล, อุทัย สติมัน และพระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญญา. (2560). ความสัมพันธ์มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 3(2), 78 - 87.

ทรงพล แสงประกาย . (2544). พฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษา บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมมหาวิทยาลัยมหิดล.

ธิดารัตน์ ธนานันท์. (2546). ความรู้ และพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ประคอง กรรณสูตร. (2538). สถิติเพื่อการวิจัยทาง
พฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนัก
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพล มิลินทจินดา. (2542). ความตระหนักในปัญหา
สิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
ในจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรรณี บุญประกอบ และคณะ. (2547). กลยุทธ์สำหรับ
ครอบครัวในการพัฒนาพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่ง
แวดล้อมในเด็กไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระราชบัญญัติการประมง. (2490). ราชกิจจานุเบกษา.
หน้า 81 - 101.
- พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยา 50 พรรษาสยามบรม
ราชกุมารี. (2562). กลไกการเผยแพร่ข้อมูล
ข่าวสารความหลากหลายทางชีวภาพจังหวัด
สงขลา. เข้าถึงได้จาก <https://bit.ly/2TJpkod>
- พิเชษฐ ตุ่มมล. (2546). ความตระหนักของราษฎรต่อการ
อนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า
ถ้ำค้างคาวและวัดช่องเขาพราน จังหวัดราชบุรี.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ
บริหารทรัพยากรป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรัตน์ วัฒนธโนบล, กิตติชัย รัตน์ และไพสานต์ เพ็ชรพลาย.
(2553). ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของชุมชนในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ต้นน้ำของชุมชน
บ้านถ้ำผิง ตำบลต้นยวน อำเภอพนม จังหวัด
สุราษฎร์ธานี. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น
(บัณฑิตศึกษา), 10(2), 140 - 147.
- วิมลสิทธิ์ หยางกูร. (2537). พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพ
แวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 4) . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2548) การบริหารการจัดการ
สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ศิริณา จามรมาน และทิพย์วัลย์ สุรินยา. (2530). การศึกษา
ลักษณะปัจจัยทางด้านบุคลิกภาพและสุขภาพจิต
ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน. กรุงเทพฯ :
คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศูนย์ข่าวศรีราชา. (2560). ชาวบ้านคลองนงายยื่นหนังสือ
ขอยึดเวลาอยู่ในพื้นที่บุกรุกจากเมืองพัทยา. MGR
Online. เข้าถึงได้จาก <https://bit.ly/2SuOFYa>
- สนธิ อักษรแก้ว. (2539). ระบบนิเวศป่าชายเลนและ
แนวโน้มนโยบายการปลูกและฟื้นฟูป่าชายเลน
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สมสกุล แอลเฟรด. (2540). พฤติกรรมอนุรักษ์ทรัพยากร
การท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชนใน
ท้องถิ่น กรณีศึกษา เกาะล้าน เมืองพัทยา.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สวัสดิ์ โนนสูง. (2543). ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์. (2550). หลักการจัดการ
สิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริม
เทคโนโลยี (ไทย - ญี่ปุ่น).
- สุดตมา แสงวิเชียร. (2552). การเปิดรับข่าวสาร ความรู้
ความตระหนัก และพฤติกรรมมีส่วนร่วม
ในการช่วยลดภาวะโลกร้อนของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. สำนัก
บริหารการทะเบียน, กรมการปกครอง. (2559).
ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร. เข้าถึงได้จาก <https://bit.ly/1JYzpvJ>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม. (2561). “เผยแพร่สถานการณ์น้ำ - นก
ป่าชายเลน” <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/792203>. (12 กุมภาพันธ์
2561).
- อัญชัญ ตันทเทศ และคณะ. (2559). การศึกษาสภาพ
วัฒนธรรมมอญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
ของกลุ่มมอญในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน.
วารสารกระแสวัฒนธรรม, 18(34), 40 - 51.
- ภาษาอังกฤษ
- MGR Online. (2560). ป่าชายเลนผืนสุดท้ายเมืองพัทยา
กำลังเผชิญปัญหาความเสื่อมโทรมจากน้ำมือ
มนุษย์. เข้าถึงได้จาก <https://bit.ly/2UaWDqW>
- MThai. (2560). เปิดภาพสุดเศร้า สภาพป่าชายเลนผืน
สุดท้ายเมืองพัทยา. เข้าถึงได้จาก <https://bit.ly/2Ntvp>